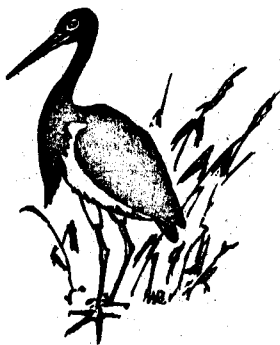

ЗЕЛЕНИЙ РУХ БУКОВИНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ КРАСНАВЧИЙ МУЗЕЙ
УКРАЇНСЬКЕ ОРНІТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО АН УКРАЇНИ
ЗАХІДНЕ ВІДДІЛЕННЯ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЛАБОРАТОРІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНИТОРИНГУ

ЧОРНИЙ ЛЕЛЕКА В УКРАЇНІ
BLACK STORK IN THE UKRAINE

Чернівці - 1992

УДК 598.342 /477/

ЧОРНИЙ ЛЕЛЕКА В УКРАЇНІ / Укл.: В.М.Грищенко, І.В.Скільський. -
Чернівці. 1992. 51с.

Підводяться підсумки проведення операції "Рік чорного лелеки" на території України, наводиться список зареєстрованих місць гніздування, аналізується сучасний стан чисельності цього рідкісного птаха. Подана бібліографія по чорному лелеці в Україні.

Табл. 2. Бібліогр.: 175 назв.

Загальна редакція В.М.Грищенка та І.В.Скільського

Edited by V.N. Grishchenko & I.V. Skilsky

Chernivtsi - 1992

I

ПІДСУМКИ ПРОВЕДЕННЯ "РОКУ ЧОРНОГО ЛЕЛЕКИ" В УКРАЇНІ

Б.М. Грищенко, О.Ф. Головач, В.В. Серебряков, І.В. Скільський,
О.В. Савчук

Чорний лелека (*Ciconia nigra* (L.)) належить до рідкісних птахів, він занесений до Червоної книги України. Обліки чисельності його в республіці проводилися двічі: у 1977 і 1984 рр. (Головач и др., 1990а, 1990б). Третій облік пройшов в ході республіканської науково-пропагандистської операції "Рік чорного лелеки" у 1990 - 1991 рр.

Подібні акції почали проводитися в Україні у 1987 р., коли було організовано "Рік білого лелеки". Головними завданнями їх були: проведення обліків чисельності і збір іншої наукової інформації, активна пропаганда охорони конкретного виду птахів, проведення практичних заходів по охороні (Грищенко, 1991). "Рік чорного лелеки" — четвертий у цьому ряді. Необхідно було передусім провести черговий облік чисельності і залучити до нього якомога більше учасників, зібрати дані по екології гніздування, провести аналіз причин загибелі дорослих птахів та гнізд (Грищенко, 1990). Виконання цих наукових завдань значною мірою сприяла активна пропагандистська кампанія. Координували роботу по проведенню операції Київський та Чернівецький університети. Усього було розіслано близько 1000 облікових анкет з Києва та 398 з Чернівців. З метою інформування населення про проведення операції і пропаганди охорони чорного лелеки опубліковані статті у ряді республіканських і обласних газет. По обласних і районних газетах території, що входить до ареалу чорного лелеки, був розісланий прес-реліз. Загалом на протязі року опубліковано кілька десятків статей і заміток. Одночасно з обліковими анкетами надсилалася інформаційна листівка про проведення операції "Рік чорного лелеки" та рекомендаціями по охороні цього птаха. Розсилялися і методичні матеріали по охороні місць гніздування чорних лелек, побудові штучних гніздівель, організації природоохоронних територій.

На жаль облікові анкети не вдалося надрукувати своєчасно, вони були готові лише восени 1990 р. і розсилялися, відповідно, тільки наступної весни. Тому фактично облік чисельності чорного

лелеки проводився на протязі двох років. Усього було отримано 138 заповнених анкет і 88 листів - відповідей на газетні публікації. Понад чверть усієї наукової інформації було отримано з цих листів. Ефективність обліку, таким чином, значно зросла завдяки пропагандистській роботі. У проведенні операції "Рік чорного лелеки" взяли участь також орнітологи В.Т. Аранасьєв, В.М. Бабко, Д.М. Борзаківський, М.П. Гниш, С.М. Жила, В.О. Новак, М.М. Семенов, І.О. Грищенко, Б.Й. Годованець.

У 1990 - 1991 рр. на території України було зареєстровано 210 гнізд чорного лелеки (табл. I). Список знайдених місць гніздування наводиться в додатку до даної статті. До нього включені тільки ті гнізда, для яких було вказано точне місцезнаходження, тому загальна кількість їх в списку дещо менша, ніж у таблиці. Для порівняння в таблиці ми наводимо також результати попередніх обліків (за: Головач и др., 1990а, 1990б).

У багатьох країнах Європи останнім часом спостерігається ріст чисельності чорного лелеки. З 50-х років її збільшення почалося у ФРН, Нідерландах, Люксембурзі, Бельгії, Швейцарії, Франції (Vergossen, 1983; Clotuche, 1989). У Чехо-Словаччині з 1877 р. до середини 40-х років гнізд не знаходили, та в післявоєнний період чорні лелеки знову заселили Чехію. У Польщі чисельність їх зросла з 300 - 530 пар у 1966 р. до 800-900 у 1981 - 1982 рр. (Tomiałojc, 1990). Швидко росте чисельність і в Білорусії (Самусенко, Самусенко, 1989).

Тенденція росту чисельності чорного лелеки добре простежується і в Україні. Про це говорить хоча б співставлення даних трьох обліків (табл. I): у 1977 р. всього було обліковано 137 гнізд, в 1984 р. - 171, в 1990 - 1991 рр. - 210. Таке зростання цифр не можна пояснити тільки підвищенням ефективності обліку, до того ж є достовірні знахідки гнізд у місцях, де чорні лелеки вже багато років не зустрічалися. Швидкість зростання чисельності у проміжках між трьома обліками залишалася приблизно однаковою, вона становить в середньому близько 3 % на рік.

Найвища чисельність чорного лелеки у трьох поліських областях - Волинській, Рівненській, Житомирській - та на Львівщині. Наведена цифра для Київської області значно занижена, бо після аварії на Чорнобильській АЕС залишилися практично недоступними

Таблиця I. Результати обліків чисельності чорного делеки
в Україні

Results of the Black Stork censuses in the Ukraine

Область Region	Кількість гнізд Number of nests		
	1977	1984	1990 - 91
I. Вінницька Vinnytsa	-	2	-
2. Волинська Volynia	35	42	45
3. Житомирська Zhitomir	27	42	42
4. Закарпатська Trans-Carpathia	1	1	7
5. Івано-Франківська Ivano-Frankivsk	2	4	12
6. Київська Kiev	-	8	14
7. Львівська Lviv	13	18	27
8. Рівненська Rivne	56	48	34
9. Сумська Sumy	1	2	10
10. Хмельницька Khmelnitski	-	2	3
II. Чернігівська Chernigiv	2	2	16
Всього: Total:	137	171	210

для досліджень Поліський і Чорнобильський райони, де найбільше гнізд. Те ж стосується і північного сходу Житомирської області, у нас зовсім нема даних по Народицькому району.

Майже для всіх областей кількість зареєстрованих гнізд щоразу збільшується. Тільки для Рівенщини бачимо зменшення цифр. Це залишається поки що незрозумілим, можливо чисельність чорного лелеки там дійсно падає. Принаймні за даними В.О. Новача ці птахи вже не зустрічаються в долині р. Горинь в Дубровицькому районі.

У порівнянні з даними за 1984 - 1989 рр. (Головач и др., 1990а, 1990б) ареал чорного лелеки в Україні дещо розширився. Найбільше межа його просунулася у Івано-Франківській області: були знайдені два гнізда в Коломийському районі біля р. Прут. Дещо на південь змістилася межа ареалу також в Чернігівській області. Нерозв'язаним залишається питання про гніздування чорного лелеки на Тернопільщині. Гнізда є у багатьох районах сусідніх з нею областей, в ході робіт по створенню атласу гніздових птахів Західної України були виявлені місця гніздування 1 - 2 пар (Горбань, 1990), але під час усіх трьох республіканських обліків з Тернопільської області не надходило ніяких даних ні про гніздування, ні про зустрічі в гніздовий період.

У Чернівецькій області чорний лелека гніздився принаймні до 1950-х років (Клитин, 1959), потім зник. Нині у зв'язку з відновленням ареалу можлива поява цього птаха у старих місцях гніздування. У 1984 - 1990 рр. лелеки неодноразово зустрічалися у гніздовий період біля рік Черемош, Серет і Малий Серет, а також у Новоселицькому та Путильському районах, та гнізд знайти не вдалося. Всього на Північній Буковині можливе гніздування 5 - 6 пар (Скильський, 1990).

У 2 випуску "Каталога орнітофауни західних областей України" (Горбань, Химин, 1991) в розділі спостережень за 1990 р. наводяться дані про гніздування чорного лелеки у Краснянському, Брошнівському, Слобідському, Малотурянському лісництвах Івано-Франківської області. Це потребує деяких коментарів. Справа в тому, що у 1990 р. Я.С. Штиркалу у Івано-Франківськ ми надіслали дані за 1984 р. з пропозицією перевірити чи є гнізда в цих місцях зараз, а також шойно отримані повідомлення від учасників операції "Рік чорного лелеки". Ніякої перевірки зроблено не було (це видно вже з тексту: не наведені конкретні дати і все залишено в такому

ж вигляді, як було надіслано), зате дані вже від імені
И.С. Штиркала були подані для публікації в "Каталозі ...".

Тому питання про те, чи гніздилися чорні лелеки у 1990 р. в 4 названих лісництвах залишається відкритим – це дані шестирічної давності, вони були опубліковані (Головач и др., 1990а).

Сучасна межа гніздового ареалу чорного лелеки в Україні за даними останнього обліку проходить через такі точки: с. Воскресінці Коломийського району, с. Нижнів Тисменицького району, с. Темирівці Галицького району, Букачівське лісництво Рогатинського району Івано-Франківської області; с. Утишків Буського району Львівської області (у 1984 р. знаходили гніздо у Заболотцівському лісництві Бродівського району, нових даних у нас нема); с. Новомалин Острозького району Рівенської області; Плужнянське лісництво Ізяславського району, Кліментовицьке та Мальованське лісництва Шепетівського району Хмельницької області; с. Йосипівка Баранівського району, Кропивнянське лісництво Коростинівського району Житомирської області (у 1984 р. знаходили гніздо в Шевченківському лісництві Чуднівського району, нових даних у нас нема); Ніжиловицьке лісництво Макарівського району, Мірчанське лісництво Бородянського району, Катюжанське та Воропаївське лісництва Вишгородського району Київської області; с. Лошакова Гута Козелецького району, с. Червоні Луки Менського району Чернігівської області; Прудисанське лісництво Липільського району Сумської області. Ця межа ареалу на більшій частині республіки приблизно співпадає з межею Полісся. Лише в західних областях України чорний лелека гніздиться в лісостепу, на іншій території за межами лісової зони є тільки невелика кількість гнізд.

Для чорного лелеки характерна також наявність острівних гніздувань, віддалених від основного ареалу. Так гнізда чорного лелеки у попередні роки знаходили у Вінницькій і Одеській областях та в лісостеповій смузі Чернігівської і Сумської областей. Під час останнього обліку поступили повідомлення про знахідки гнізд біля с. Великі Будища Диканського району Полтавської області, с. Кулики Лебединського району Сумської області. Ці дані потребують уточнення і перевірки, бо далекі від орнітології люди можуть плутати чорного лелеку з білим або сірим чаплею, але й відкидати такі спостереження теж не варто. Гніздування чорного лелеки у названих місцях цілком ймовірне. У гніздовий період ці

птахи також спостерігалися біля с. Мізяківська Слобідка Калинівського району Вінницької області, у плавнях Дніпра між Кременчуком і Світлогорськом.

При допомозі анкетного обліку неможливо виявити всі місця гніздування. Для оцінки чисельності потрібно застосовувати розрахункові методи, які базуються на даних обліку. Для матеріалів 1977 і 1984 рр. ми зробили перерахунок для 5 областей з найвищою чисельністю чорних лелек. Розрахунковий коефіцієнт ґрунтувався на поверненні анкет (Головач и др., 1990а, 1990б). На основі цього чисельність у 1977 р. була оцінена в 200 - 250 пар, у 1984 р. - 250 - 300 пар. Для даних третього обліку такої розрахунок, на жаль, неможливий, бо ймовірність надходження інформації про наявність гнізд та їх відсутність не була однаковою. Розрахункові цифри виявляються завищеними. Правомісність же перерахунку у попередні роки підтверджується даними з інших джерел. Так в Україні у 1984 - 1989 рр. різними методами було виявлено 254 гнізда, що дуже близько до розрахункової цифри за 1984 р. - 261 (Головач и др., 1990б). Цифри по окремих областях також досить близькі до даних, отриманих при підготовці атласу гніздових птахів Західної України (Горбачь, 1990). Оцінку загальної чисельності чорного лелеки в Україні у 1990 - 1991 рр. можна зробити, спираючись на результати обліку 1984 р.: кількість зареєстрованих гнізд зросла на 18,6 %. Збільшення розрахункового числа гнізд у 1984 р. - 261 - на цей показник дає цифру 310 гнізд. Можна піти іншим шляхом. У 1977 і 1984 рр. кількість знайдених гнізд становила в середньому 63 % від розрахункової цифри. Врахування цього показника дає 342 гнізда. Таким чином, загальну чисельність у 1990 - 1991 рр. можна оцінити як мінімум у 300 - 350 пар. Серйозний аргумент на користь цього - порівняння списків місць гніздування, виявлених під час останнього обліку (див. додаток) і у 1984 - 1989 рр. (Головач и др., 1990а). Співпадають вони дуже мало. Значна частина відомих раніше місць гніздування не могла раптом зникнути за кілька років, просто даних звідти не надійшло.

В ході операції "Рік чорного лелеки" були зібрані також деякі матеріали по екології гніздування цього птаха. Гнізда були знайдені на деревах 10 порід (табл. 2). Найчастіше гнізда будуються на старих дубах з розлогою кроною, але в деяких місцях після вирубки старих лісів гнізда лелек з'являються все частіше

Таблиця 2. Розміщення гнізд чорного лелеки в Україні
Placing of the Black Stork nests in the Ukraine

Вид дерева tree species	n	%	Вид дерева tree species	n	%
<i>Quercus robur</i>	42	42,9	<i>Betula verrucosa</i>	3	3,1
<i>Pinus sylvestris</i>	28	28,6	<i>Carpinus betulus</i>	1	1,0
<i>Alnus glutinosa</i>	8	8,2	<i>Abies sp.</i>	1	1,0
<i>Populus tremula</i>	7	7,1	<i>Acer platanoides</i>	1	1,0
<i>Fagus sylvatica</i>	6	6,1	<i>Ulmus laevis</i>	1	1,0
Всього: Total:				98	100

на інших деревах. Висота розміщення гнізд коливається від 6 до 25 м, середня - $13,0 \pm 0,6$ м ($n = 56$). Будуються вони, як правило, в основі товстих бокових гілок або в розвилках. За даними з листів і анкет у 1980 - 1991 рр. у гніздах виростало від 1 до 5 пташенят. Середній розмір виводку $3,26 \pm 0,15$ пташенят, коефіцієнт варіації 28,8 % ($n = 42$). З них у 2,4 % гнізд виросло 1 пташеня, у 19,0 % - 2, у 28,6 % - 3, у 45,2 % - 4, у 4,8 % - 5.

Отримані також дані про загибель 48 гнізд у 1980 - ті роки. Причинами цього були: рубки лісу у 42,9 % випадків, падіння гнізд через ненадійність опори або під час сильних вітрів - 25,0 %, турбування птахів біля гнізд - 12,5 %, руйнування гнізд з природних причин - 8,3 %, лісові пожежі - 6,3 %, розорення хижакми - 4,2 %. Тут може бути занижений відсоток загибелі гнізд з природних причин, такі випадки децю рідше помічаються людьми, та все ж можна виділити головні причини. Це - рубки лісу і погодні умови. Отримані нами цифри лосить близькі до даних інших авторів. Так у Латвії рубки лісу стали причиною загибелі гнізд у 46,2 % випадків, падіння - у 28,7 % (Липсберг, 1986).

З такого аналізу причин загибелі видно, що для збереження місць гніздування чорного лелеки передусім потрібна охорона ділянок лісу навколо гнізд. Це можна робити шляхом організації природоохоронних територій - заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ, або створення навколо гнізд спеціальних охоронних зон, у яких повинні бути заборонені рубки лісу та обмежена

господарська діяльність у гніздовий період. Для захисту гнізд від падіння можливе проведення своєрідної інвентаризації їх та укріплення в разі необхідності. Важливе завдання також побудова штучних гніздівель. Поки що в Україні ця робота практично не проводиться. Приділяти уваг, також треба пропагандистській та роз'яснювальній роботі серед населення. Не завжди гнізда знищуються через злий умисел. Нерідко лісівники просто не знають, що мають справу з рідкісним птахом. Іноді може допомогти навіть невелика замітка в районній газеті. Саме так було у 1986 р., коли після виступу Вишгородської районки була припинена санітарна рубка біля гнізда чорного лелеки.

Література

- Головач О.Ф., Грищенко В.Н., Серебряков В.Б. (1990а): Распространение, численность и миграции черного аиста на Украине. Рукоп. деп. в ВИНТИ 26.06.1990. № IIII - В90. 48 с.
- Головач О.Ф., Грищенко В.Н., Серебряков В.Б. (1990б): Современная численность, распространение и миграции черного аиста на Украине. Аисты: распространение, экология, охрана. Минск: Наука і техника. С. 191 - 203.
- Горбань И.М. (1990): Численность черного аиста на западе Украины. Там же, с. 204 - 205.
- Горбань І., Химин М. (1991): Каталог орнітофауни західних областей України. Орнітологічні спостереження за 1989-1990 рр. 2. Луцьк, 156 с.
- Грищенко В.М. (1990): "Рід чорного лелеки" на Україні: мета і завдання. Орнітофауна західних областей України та проблеми її охорони. Луцьк. С. 97 - 98.
- Грищенко В.Н. (1991): Проведение "девианных годов" по охране редких видов птиц на Украине. Мат-лы 10-й Всесоюзной орнитол. конференции. Минск: Наука і техника. Т. 2. Ч. I. С. 170-171.
- Клитин А.Н. (1969): Птицы Советской Буковины. Животный мир Советской Буковины. Черновцы: Изд-во Черновицкого ун-та. С. 67 - 129.
- Липсберг В.К. (1986): К биологии гнездования черного аиста в Латвии. Изучение птиц СССР, их охрана и разц. использование. Тез. докл. 1-го с"езда ВОО и IX Всес. орн.ол. конференции. Л. Ч. 2. С. 27 - 28.

- Самусенко Э.Г., Самусенко И.Э. (1989): Распространение черного аиста в Белоруссии. Всес. совещание по проблеме кадастра и учета жив. мира. Тез. докл. Уфа. Ч. 3. С. 203 - 205.
- Скильский И.В. (1990): Современное состояние популяций белого и черного аистов на территории Буковины. Аисты: распростр., экология, охрана. Минск: Наука і техника. С. 231 - 235.
- Clotische E. (1989): La Cigogne noire en Europe. Reserves naturelles. 11. N 1. 7 - 9.
- Tomialojc L. (1990): Ptaki Polski. Warszawa. 462 s.
- Vergossen W.G. (1983): De zwarte ooievaar (*Ciconia nigra*) in de Benelux. Veldornitologisch Tijdschrift. 6. N 2. 5. 39 - 58.

ДОДАТОК

Список місць гніздування, зареєстрованих у 1990-1991 рр.
List of the registered nesting sites.

Місце знаходження	Число гнізд	Спостерігач
I	2	3

ВОЛИНЬСЬКА ОБЛАСТЬ

Камінь-Каширський район

Тоболівське лісництво, кв. 57 I В.Д. Приходько

Ківерцівський район

Сокириньке лісництво I В. Безелян,
В.А. Островська

Ковельський район

Ур. Гніздища біля с. Дроздні I О.В. Рудік
Ур. Рокитенщина біля с. Рокитниця I О.В. Рудік
Скулинське лісництво, кв. 27 I В.Р. Предійчук
Біля с. Черкаси I А.П. Сулік

Любешівський район

Білозерське лісництво, кв. 7, 18, 28 3 О.І. Панікаревич
Біля с. Бірки I І.Я. Літвак
Болото Курінь біля с. Цир I В.А. Островська

Льбомльський район

Льбомльське лісництво I Г.П. Шум,
М.Г. Рудь

1	2	3
Біля с. Мосир	1	М.К. Під'язний
Ростанське лісництво	1	І.М. Данилик
Біля с. Хоцунь	1	Н. Омельчук
Біля оз. Шині	3	В.В. Пасевич
<u>Маневицький район</u>		
Городоцьке лісництво	1	С.В. Борисюк
Карасинське лісництво, кв. 6, 17, 39	3	С.В. Борисюк
Кожківське лісництво, кв. 49	1	А.А. Талашук
Біля с. Кукли	1	С.М. Хомич
Маневицьке лісництво, кв. 2	1	С.В. Борисюк
<u>Ратнівський район</u>		
Біля с. Вужиськ	1	Р.М. Ткачук
Заболоттівське лісництво, кв. 57, 86	2	І.Т. Пархомчук
Біля с. Запілля	1	В.І. Шкаран
<u>Старовижівський район</u>		
Біля с. Чевель	1	М.Ф. Левчук
<u>Турійський район</u>		
Осівське лісництво, кв. 6, 14	2	В.С. Коренга
Біля с. Туричани	1	М.П. Богдан
<u>ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ</u>		
<u>Баранівський район</u>		
Біля с. Йосипівка	1	В.Д. Каленюк
<u>Смільчинський район</u>		
Барашівське лісництво	1	Є.Я. Коржовський
Біля с. Верби	2	С.А. Шваб
Гартівське лісництво, кв. 14	1	С.М. Чорний
Глумчанське лісництво, кв. 8, 56	2	С.М. Чорний
Біля с. Євгенівка	1	К.С. Бойко
Смільчинське лісництво, кв. 55	1	С.М. Чорний
Кужельське лісництво, кв. 79	1	С.М. Чорний
Королівське лісництво, кв. 54, 61	2	С.М. Чорний
Кочичинське лісництво, кв. 67, 68	2	С.М. Чорний

I	2	3
<u>Коростенський район</u>		
Бехівське лісництво	I	В.М. Панченко
Біля с. Ришавка	I	І.Д. Лайчук
<u>Коростишівський район</u>		
Кропивнянське лісництво, кв. 34	I	Л.П. Супрун
<u>Лугинський район</u>		
Лугинське лісництво, кв. 62	I	П.Н. Таргонський
<u>Овруцький район</u>		
Поліський заповідник	2	С.М. Жила
<u>Олевський район</u>		
Кам'янське лісництво, кв. 3, 22	2	І.М. Гриб
Біля с. Копище	I	В.Т. Білок
Біля с. Лопатиці	I	В.Т. Білок
Олевське лісництво	2	Лопатицька СШ
Біля с. Ставчинка	I	В.К. Ковальчук
Біля с. Хмелівка	I	В.Т. Білок
Хочинське лісництво, кв. 63	I	І.М. Гриб
Дривське лісництво, кв. 46	I	І.М. Гриб
<u>Червоноармійський район</u>		
Біля с. Веснянка	I	П.М. Кухарчук
Біля с. Зелена Поляна	I	П.Д. Васильчук
Біля с. Кошелівка	I	П.М. Кухарчук
Новозаводське лісництво	3	В.Т. Ляшенко
ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Великобerezнянський район</u>		
Біля с. Кострино	I	М.М. Калин
Біля с. Черногорова	I	М.М. Калин
<u>Іршавський район</u>		
Ільницьке лісництво, ур. Бутора	I	І.І. Синетар
<u>Міжгірський район</u>		
Біля с. Колочава	I	А. Желтвій

I	2	3
<u>Свалявський район</u>		
Ганьковицьке лісництво	I	В.М. Кравчук
<u>Хустський район</u>		
Велятинське лісництво	I	В.І. Рошко
Городилівське лісництво	I	В.І. Рошко
ІВАНО - ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Богородчанський район</u>		
Ур. Мочари біля смт. Богородчани	I	С.І. Микицей
Біля с. Підгір'я	I	І.Б. Дмитрів
<u>Галицький район</u>		
Біля сіл Блюдники і Темирівці	3	Г.М. Васильчук
<u>Калуський район</u>		
Болохівське лісництво, кв. 3	I	підпис нерозбір- ливий
Біля с. Ріп'янка	I	М.Ю. Левкович
<u>Коломийський район</u>		
Біля с. Воскресінці	2	М.М. Купанський
<u>Рогатинський район</u>		
Букачівське лісництво, ур. Гузів	I	М.Ю. Якібич, О.О. Рогальський
<u>Тисменицький район</u>		
Біля с. Нижнів	I	І.В. Гордий
КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Бородянський район</u>		
Мірчанське лісництво	I	В.М. Грищенко
<u>Вишгородський район</u>		
Воропаївське лісництво	2	В.М. Грищенко
Лукинське лісництво	I	В.М. Грищенко
Католанське лісництво, кв. 30	I	В.М. Грищенко
Чернинське лісництво, кв. 22, 51	2	В.М. Грищенко, М.Н. Гаврилюк

I	2	3
<u>Іванківський район</u>		
Жеревське лісництво	3	С.А. Матюх
Леонівське лісництво	1	Д.М. Борзаківський
Макарівське лісництво	2	Д.М. Борзаківський
<u>Макарівський район</u>		
Ніжиловицьке лісництво	1	В.М. Грищенко
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Буський район</u>		
Біля с. Утішків	1	О.Р. Дітчук
<u>Дрогобицький район</u>		
Доброгостівське лісництво, кв. 55	1	З.Н. Бориславський
Зубрицьке лісництво, кв. 30, 31, 47	3	А.Б. Гульчевський
Козівське лісництво	1	А.Б. Гульчевський
Коростівське лісництво, кв. 10	1	А.Б. Гульчевський
Майданське лісництво, кв. 40, 53, 71	3	А.Б. Гульчевський
<u>Самбірський район</u>		
Біля с. Бережниця	1	Р.А. Лопушанський
<u>Сколевський район</u>		
Біля с. Коростів	1	О.В. Корчинський
<u>Стрийський район</u>		
Моршинське лісництво, ур. Жбирок	1	М.А. Цюп
П'ятичанське лісництво	6	С.І. Гомовський
<u>Турківський район</u>		
Либохірське лісництво	1	С.О. Вітів
<u>Яворівський район</u>		
Лелеківське лісництво	1	А.І. Гузія
Біля с. Лозине	1	О.О. Байков

1	2	3
РІВЕНЬСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Березнівський район</u>		
Князівське лісництво, кв. 13, 32	2	М.М. Осійчук
Листвинське лісництво, кв. 44	3	В.А. Островська
Малинське лісництво, кв. 19	1	В.А. Островська
Малуське лісництво, кв. 5, 20, 25	4	О.І. Трофімчук
Моквинське лісництво, кв. 3	1	П.А. Юрчик
<u>Володимирецький район</u>		
Красносільське лісництво, кв. 25	1	О.О. Петрина
<u>Дубровицький район</u>		
Залузьке лісництво, кв. 14	1	І.В. Миркевич
Перебродівське лісництво, кв. 44	1	П.Т. Зінич
<u>Зарічненський район</u>		
Біля с. Дібрівськ	1	В.О. Новак, О.В. Савчук
<u>Здолбунівський район</u>		
Біля с. Бударак	1	П.П. Сіліхін
<u>Корецький район</u>		
Більчаківське лісництво	1	Г.С. Шилан
Корецьке лісництво	2	М.П. Свинар
<u>Костопільський район</u>		
Базальтівське лісництво, кв. 34	1	М.М. Гузь, А.Ф. Захарчук
Біля с. Малий Стидин	1	Ф.Ю. Хомич
<u>Острозький район</u>		
Біля с. Новомалин	1	В.М. Наумович
<u>Рівенський район</u>		
Олександрійське лісництво, кв. 65, 67	2	М.І. Шершун
<u>Рокитнівський район</u>		
Борівське лісництво, кв. 86, 89	2	Л.В. Моцер
<u>Сарненський район</u>		
Немовицьке лісництво	1	О.В. Савчук

1	2	3
СУМСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Середнобудський район</u>		
Старогутське лісництво	2	І.Ф. Колоноч, В.В. Новиков
<u>Ямпільський район</u>		
Прудичанське лісництво	1	А.І. Кривцов
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Ізяславський район</u>		
Плужнянське лісництво, кв. 60	1	В.І. Колесник
<u>Шепетівський район</u>		
Кліментовицьке лісництво	1	О.О. Костюк
Мальванське лісництво	1	О.О. Костюк
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСТЬ		
<u>Козелецький район</u>		
Біля с. Лотакова Гута	1	В.М. Бабко
Сорокошицьке лісництво	1	В.М. Бабко
<u>Коржівський район</u>		
Біля с. Буда	1	підпис нерозбір- ливий
<u>Менський район</u>		
Біля с. Червоні Луки	2	С.В. Марченко
<u>Ріпкинський район</u>		
Новояриловицьке лісництво	1	В.М. Попруга
Олешнянське лісництво	2	В.В. Денисенко
Ріпкинське лісництво	4	В.М. Попруга
Ріпкинський міжколгоспний лісгосп	2	В.М. Попруга
Чудівське лісництво	1	В.М. Попруга
<u>Щорський район</u>		
Біля с. Млинок	1	В.І. Мороз

Results of conducting "The Year of the Black Stork" in the Ukraine. - V.N. Grishchenko, O.F. Golovach, V.V. Serebryakov, I.V. Skilsky, A.V. Savchuk. - In the Ukraine in 1990 the action "Year of the Black Stork" was carried out. It had a purpose the investigation of number and distribution this rare bird, propaganda its conservation. The census was continued in 1991 too. In 10 regions was 210 nests registered. The number of population increases (in 1977 - 137 nests, in 1984 - 171 nests, see tab. 1). The speed of this increasing makes about 3 % annual. The recent number of the Black Stork in the Ukraine with correction on the insufficient completeness of count makes 300 - 350 nesting pairs. The southern limit of breeding area advanced to the south in the Ivano-Frankivs' and Chernigiv Regions. At present it goes through the Ivano-Frankivsk, Lviv, Rivne, Khmel'nitsky, Zhitomir, Kiev, Chernigiv, Sumy Regions.

The Black Stork nests were discovered on the 10 tree species, the majority was built on the oaks and pines (tab. 2). The height of nest placing fluctuates from 6 to 25 m, the mean height is $13,0 \pm 0,6$ m ($n = 56$). In 1980 - 1991 there were from 1 to 5 nestlings in broods, the mean brood size is $3,26 \pm 0,15$ ($n = 42$). 2,4 % broods had 1 nestling; 19,0 % - 2; 28,6 % - 3; 45,2 % - 4; 4,8 % - 5. The main causes of the nest ruin were in 1980th years: wood felling - 42,0 % cases, nest fall through the insufficiency of support and during the strong winds - 25,0 %, disturbance the birds near nests - 12,5 %, nest ruin through the natural causes - 8,3 %, wood fires - 0,3 %, raptors - 4,2 % ($n = 48$).